

Ishchenko A.M., Savelo A.A.
National Technical University of Ukraine
«Kiev Polytechnic Institute»

FEATURES OF THE FORMATION OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN HIGHER EDUCATION

Summary

The relevance of the material outlined in the paper, due to the needs of society in the implementation of quality system establishment and development of social and psychological climate in higher education and the application of new techniques and technologies that will not only solve current problems, but will continue to be used as a guarantee reliable, consistent and effective development and performance of teachers and students. One of the main problems is the lack of attention given to the team, which further affects the first cycle being at the individual, then the discomfort in the team, then there are conflicts, which implies low quality and low productivity of labor. In this paper we crossed the factors that affect the social and psychological climate in the team of students and faculty groups, the specificity of these groups. Author determined factors which socio-psychological climate can be seen as favorable or unfavorable. **Keywords:** social and psychological climate factors in the formation of social and psychological climate of student learning activity groups, educational groups.

УДК 316.733

КРИЗА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК КРАХ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ МІСІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Корольков С.О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Дана стаття присвячена історико-теоретичному аналізу концепцій, які аналізують кризу західної культури в період потужних ціннісних трансформацій в індустріальному суспільстві. Визначається роль протистояння між елітою, як найбільш інтелектуального, духовного та творчого соціального прошарку та масами, які своїм некомпетентним та редукаціоністським ставленням привносять спотворене бачення сучасної культури. Даний конфлікт позначає втрату елітою свого виняткового права інтерпретувати культуру та очолювати просвітницький прогрес світового розвитку. Розквіт науки та новітніх технологій в даних теоріях бачиться як патологічний стан сучасної культури, як домінування матеріального типу культури над високодуховним. Індустріальна незалежність східного світу розуміється як децентралізація культурних та ідеологічних впливів.

Ключові слова: криза європейської культури, еліта, масова культура.

Актуальність дослідження. Пік розвитку індустріальної економіки, з її наднаціональним, глобальним впливом на культуру, політику, екологію ознаменувався численними дискусіями стосовно численних ризиків техногенної цивілізації. Так же гучно пролунало застереження про занепад і деградацію західно-європейської культури, яка для ідеологів високої культури повинна була зайняти провідне місце в світовому поширенні західних ідей та стилю життя. Переоцінка цінностей, яка йшла пліч-о-пліч з перетвореннями соціальної структури та приходом масового суспільства, породила дискусію стосовно втрати європейського духу, власне втрати високого виміру національної та загалом європейської культури.

Мета статті – проаналізувати концепції кризи європейської культури та розкрити ролі та специфіку функціонування культури в умовах її розділення на масову та елітарну, визначити залежність процесів індивідуалізації та інтелектуалізації від технологічного рівня культури. Так об'єктом даної статті виступають концепції кризи європейської культури, представлені О. Шпенглером, М.Я. Данилевським, А. Вебером, П. Сорокіним, С. Хантінгтоном, Й. Хейзінга, Х. Ортега-і-Гассетом. **Предметом** статті виступають особливі характеристики, за допомогою яких в даних концепціях позначається кризовий стан європейської культури в умовах технологізації та масовізації культури ХХ ст.

Злам в функціонуванні суспільства традиційного типу під час швидкої індустріалізації актуалізував дискусії стосовно кризи інститутів суспільства. Власне аналіз етапів розвитку цивілізації носив фазовий еволюційний характер, так як скажімо у К. Маркса капіталізм як пережиток минулих експлуататорських економічних та соціальних відносин повинен змінитися новою революційною формацією пролетаризмом. Для О. Конта теологічна та метафізична стадії людського розвитку змінюються третьою стадією вищого порядку – позитивною, власне ідеалом Просвітництва – пануванням людського розуму, перевагою наукового знання, яке здатне звільняти людську свідомість від релігійних обмежень пізнання. Так чи інакше класична соціологія переважно замикалася на структуризації фаз людського розвитку, таких, які є визначені та описані в термінах минулих, децю статичних типів суспільств. При цьому перехідний період суспільних трансформацій індустріального суспільства був досить швидкий для фіксації його динамічних та структурних ознак. Так мова про кризу суспільних інститутів індустріального капіталістичного суспільства обумовлювалася зокрема порушенням логіки історичного процесу, що визначило проблемність даних концепцій в поясненні нового функціонального стану культури.

Для Освальда Шпенглера походження культур носить органічний та циклічний характер, та-

ким чином кожна культура приречена проходити шлях від свого становлення до смерті, коли вичерпується її потенціал, при цьому поступаючись місцем новій суттєво іншій культурі. Ті можливості, які відкриває перед сучасною людиною західна культура з одного боку дозволяють само-реалізовуватися в соціумі, з іншого – в сучасній європейській культурі постає безліч конфліктів на історичному ґрунті [8]. Історія в свою чергу, за Шпенглером, носить випадковий характер, вона визначається скоріше відносинами боротьби, обміну ідеями, домінування між різними культурами. Відділення людства від природи, яке стає можливим в умовах потужної індустріалізації, а потім і технологізації культурних каналів, як для О. Шпенглера, так і для мислителів Франкфуртської школи стає передвісником кризи, яка ставить людину на шлях рабства та маніпулювання, визначення пріоритету матеріальної сторони життя над іншою – духовною, втратою критичного мислення, яке не можливо в умовах тотального панування знеособленої робочої маси. «Образ сучасного чарівника – робітник, який стоїть коло розподільчого щита з його вимикачами і надписами і за допомогою цього щита простим рухом руки викликає до існування колосальні дії, не маючи про їх сутність ні малого розуміння, – є символ людської техніки взагалі. [8, с. 529]. Цінність людини в новому суспільстві за О. Шпенглером визначається її залученням в умови праці в такій репресивній індустріальній системі. Так культура замикається в цих умовах матеріальної, технологічної реальності де вона втрачає свою автономність та самоцінність. Техніка з точки зору О. Шпенглера носить дещо містичний характер, адже її вплив на європейський дух залишає лише розруху та занепад високої культури, ставлячи людину в статус безвольного раба від тих фінансових та ринкових відносин, які диктують шлях культурних процесів. Така позиція ймовірно визначається «білими плямами» в теоретичному осмисленні соціальних, культурних, економічних та політичних аспектів науково-технічної революції, неможливістю спрогнозувати глобальні наслідки розвитку техногенної цивілізації.

Німецькі теоретики говорили про крах культури загалом, адже, якщо європейська культура є символом революційності та прогресу для всього іншого світу (значно відсталого від провідних держав в економічному плані та чужих для демократичного режиму), то її знецінення та втрата гегемонії означало неможливість відродити істинний дух культури. Визнаючи вплив інших східних культур (традиційних у розумінні Макса Вебера, тобто тих, які не слідує процесу раціоналізації) апологети високої культури, певним чином позначали неможливість повтору західного сценарію розвитку культури, яка б носила той сакральний вимір аристократизму, була рушієм інтелектуалізації та індивідуалізації історичного прогресу. Так Альфред Вебер вказує на численні протиріччя всередині західної цивілізації, які означали конфронтацію різних класів, власне ту прірву в культурі, яка не дозволяла профаності очолювати культурний прогрес. Тобто говорячи про кризу культури, сторонники даної позиції позначали скоріше кризу певного типу культури – аристократичної, яка в силу нового індустріального ладу вимущена була не тільки контактувати з «низькою» культурою – масовою (зокрема і народною, хоча вони не тотожні), тим самим від-

криваючи нові умови для мобільності з масових прошарків, але і вступати в дещо нерівноправну боротьбу за доступ до аудиторії та вплив на ідеологічному рівні.

Так кризова ситуація занепаду аристократичної культури для А. Вебера передбачає втрату протистояння між інтелектуально розвинутою елітою та неосвіченими народними масами породжуючи усереднену особистість, яка ніби піднімається до загального рівня культури, але не здатна досягти висот національної духовної культури, приводячи в апатію політичну та культурну сфери, втрачаючи здатність очолювати прогрес європейського духу. Зміна впливу європейської культури на світову історію передбачала вибух емансипістських масових рухів, які похитнули урівноваженість сил, які в свою чергу втілювалися в ідеї гуманності, привнесеної якраз західним суспільством [1, с. 284]. Ринкова система європейського господарства в умовах потужного розвитку індустріалізації означала посилення матеріальних інтересів, які безпосередньо зачепили духовний стан культури. Зміщення центру впливу економічного, політичного і культурного певною мірою духовно виснажило європейське суспільство, ставлячи в центр матеріальну культуру. Різниця в духовному розвитку різних регіонів світової кулі, за індустріалізації ніби компенсуються схожістю в матеріальному розвитку. При цьому через поширення та розвиток промисловості та капіталістичних відносин відбувається поширення ідеології, яка вступає в певний синтез із самобутністю даної «маленької» культури, при цьому залишаючи лаг в сфері духовного життя народів і континентів. Звільняючись від свого колоніального минулого, відстоюючи власну національну ідентичність та самобутність інші народи в силу нових економічних, політичних та культурних можливостей прагнуть звільнитись від ідеології заходу. Так А. Вебер зазначає: «...духовне начало у всьому різноманітті його проявів повсюдно поступово знову одержить гору над механістичним матеріалізмом і прагнучим до всезагальної уніфікації техніцизмом сучасної європейської культури» [1, с. 290]. Так рух прогресу культури та цивілізації у А. Вебера означає перехід від централізації (впливу аристократичного національного духу на світову розстановку культурних та ідеологічних впливів) до децентралізації європейської культури, коли розвиток культурних форм відбувається на базі досягнутого західною цивілізацією ринкового індустріалізму, потужного технологічного розвитку, але з привнесенням менталітету інших в минулому відсталих народів. Відродження європейської культури, на думку А. Вебера можливе завдяки молодому поколінню німецької нації, яка здатна втілити на базі вже досягнутої економічної незалежності високий вимір європейського духу. «Європі слід знову бути поверненою європейцям...» [1, с. 292]. Так А. Вебер сформулював давно назриваючу позицію європейського середнього класу, яка фатальним чином стала інструментом впливу на маси фашистським режимом. Для А. Вебера нація як історичне утворення характеризується визначеністю культурних форм та являється випробуванням часом та подіями, в силу цього вона займає провідну роль у процесах трансформації імперіалістичної культури. Таким шляхом і відбувається ствердження просвітительської та місіонерської ролі європейської культури. Чужі для європей-

ської високої, місцями пафосної культури, в якій роль професійного естетського судження не допускає примішування дилетантських середньомасових смаків більшою мірою східні культурні форми сприймалися європейською елітою як загроза втрати власної європейської ідентичності, що ознаменувало загрозу кризи не тільки з боку масової споживачької (але не культуротворчої) аудиторії, але і з боку розпорожених культур, які здатні заповнити ту порожню форму, яка з'являється в період трансформації та адаптації культурних цінностей. Криза мультикультуралізму, яка в сучасному глобальному просторі викликає дискорд у західного громадянського суспільства переживається із самовпевненістю західної інтелігенції, яка віддавала революційну місію європейцям, намагаючись не дивитись в бік все більш незалежного в економічному, а поряд і в ідеологічному (та релігійному) плані сходу і півдню. Власне те, що Європа не є цілісним культурним утворенням спонукає до пошуків власної національної культурної значущості. Для А. Вебера подолання кризи можливе з встановленням міцного фундаменту духовної культури, яка не буде підпорядковуватися матеріальній сфері, а скоріше буде стояти над нею.

Про кризу та патологію сучасного суспільства в першій половині ХХ ст. говорилося багато, зокрема представники Франкфуртської школи. Питання про кризу культури індустріального типу дійсно досить дискусійне, оскільки важко казати, що ті культурні та соціальні засади які лежали зокрема в основі двох світових війн, та досі турбують сучасний світ вибуховими конфліктами являли собою лише перехідний період перед адаптацією нових форм моралі та цінностей. Ствердження кризи європейської культури для багатьох теоретиків передбачало розуміння кінця культури взагалі, якого можна уникнути лише повернувшись до минулого ідеалу культури, при тому, що можливо нові форми культури передбачають зовсім інший метод аналізу.

Діагноз сучасного суспільства для Пітіріма Сорокіна видавався досить похмурим, адже європейська культура в стані духовної кризи акумулює негативні тенденції втрати демократії, культурного зубожіння, посилення збройних зіткнень. Запад чуттєвої культури та прихід ідеаціональної патологічно впливає на все суспільство. Європейська культура для П. Сорокіна являється цілісною в першу чергу завдяки спільності цінностей, як головного компоненту. В Середньовіччі Бог являв собою центр ідеаційної культури, інтегруючи всі інші компоненти культури навколо себе. На зміну ідеаційній культурі нова чуттєва втілює принцип раціональності на основі твердження про можливість пізнання оточуючого світу переважно завдяки чуттєвим способом. Так для П. Сорокіна становлення нового типу культури відбувається на уламках старої системи цінностей, яка поступається своїм панівним місцем новому фундаментальному принципу тим самим створюючи певний ціннісно-ідейний вакуум. Криза чуттєвої культури яка охопила всю західну культуру породила багато конфліктів в тому числі між політичними системами, тим самим П. Сорокін виявив досить важку конфлікту ситуацію суспільства ХХ ст., яке перебувало в стані перманентних вибухів як тоталітаризму так і демократії, переживаючи крах своїх ідеологій. Однак такі деструктивні для культури наслідки на думку П. Сорокіна, не

означають її остаточного занепаду, адже криза це певною мірою етап тих трансформацій, які сприяють становленню нового принципу культури, її нових форм, що виключає абсолютизацію світової культури як уніфікованої системи. Тут як і у Г. Зіммеля відбувається конфлікт між динамічними культурними формами, які бунтують проти ціннісних пережитків в умовах становлення нової культури, яка бачиться кризовою та декадентською.

П. Сорокін говорить про зв'язок між типом культури та характером відповідного їй мистецтва. Ті основні принципи («домінуюча надсистема культури» [5, с. 438], які закладені в ідеаціональній, чуттєвій та ідеалістичній культурах, переживають таку ж саму кризу і в мистецькій сфері. Ідеалістична культура, яка постає на місці ідеаціональної та чуттєвої являється еkleктичною вона поєднує їхні ідеали, символізм та раціональність при цьому втрачаючи інтегруючу цінність, яка формувала дух минулих епох [5, с. 436]. В індустріальному суспільстві культура втрачає чітко окреслені межі, проникаючи у повсякденне життя людей. Сучасна культура стає все більш ринковою, візуальною, схильною до гігантизму та пафосу. Професійне коло еліти, яка була допущена як матеріально, так і суто завдяки своїм духовно-освітнім можливостям до предметів культури втрачає своє виняткове право на оцінку та осмислення шедеврів. Сучасні маси не тільки отримують витвір мистецтва у себе в повсякденному інтер'єрі, але й виступають тим орієнтиром, який вносить культурні цінності у відносини конкуренції та ринкового попиту. На думку П. Сорокіна визначна риса сучасної західної культури в її багатоманітності стилів, необмеженості єдиним ціннісним принципом, що передбачає її доступність для будь-якого смаку та кола людей. Потенціал сучасної культури сприяє розвитку людини. Однак, як вважає Сорокін, інший аспект чуттєвої культури – гедонізм та прагнення видовищності втрачає свою інтегруючу ціннісну сутність, формуючи культуру поверхову та ілюзорну [5, с. 449]. Знецінення культури як високодуховної сфери, яка продукує цінності та мораль цивілізації є наслідком її редукції до товарної форми, переважанням матеріалізації над духовним розвитком. Пошук нових ідей призводить культурне виробництво до сфери патології як джерела творчості. Безмістовність та хаотичність витісняють ціннісну уніфікованість, адже так стає можливим залучення мас до споживання продуктів культури, які є розшифрованими та стандартизованими під середній зразок масової публіки. Сорокін, так само як і «франкфуртці», зазначає, що ті технічні можливості, які з'являються перед автором в індустріальному суспільстві могли б слугувати вищому рівню втілення ідей в культурі, але натомість вони поступаються місцем кількісному тиражуванню, яке не залишає місце в цій конкуренції для прогресу духовності та цінностей соціального та культурного життя.

Семюел Хантінгтон розглядав розвиток сучасної культури через призму протистояння найбільш впливових цивілізацій ісламської та західної християнської. Лінія розлому, які протиставляють світогляд (більшою мірою релігійний), пошук ідентичності які постають в умовах нових взаємовідносин, коли на зміну імперіалізму, який чітко поділяв сфери впливу економічної та політичної ваги набирають в минулому відсталі циві-

лізації [6]. Різниця культур та релігій між різними типами цивілізації перешкоджає економісу, якого можна досягти поєднуючи моделі економічного, політичного розвитку Заходу з особливостями світосприйняття незахідних цивілізацій. Як зазначає С. Хантінгтон, найбільш визначні ідеології та політичні режими, породженні Заходом втрачають свій вплив на відміну від релігійного фундаменталізму, ставлячи на перше місце культурні протиріччя цих цивілізацій. Рух в напрямку модернізації для незахідних суспільств просувається з неприйняттям західної системи цінностей, з відмовою вестернізації, як невідповідної релігійним і культурним зразкам даної цивілізації.

Конфлікт інтересів між Заходом та східним світом на прикладі Росії ще два сторіччя тому підмітив відомий російський дослідник Миколай Якович Данилевський. Розвиток культур, за М. Данилевським залежить від поєднання різних факторів, коли наявні сприятливі умови для обміну та формування сфери релігії, культури, політики та економіки. В період занепаду певного культурно-історичного типу в нього залишається певний культурний запас, резерв, який може відкрити нові можливості для відновлення свого релігійного, культурного, політичного потенціалу, власне відновлення тієї самобутності, яка не може бути заміщена або запозичена від іншої культури [2]. Культурно-історичні типи М.Я. Данилевського були визначними в формуванні історичного прогресу, тим самим визначаючи, що аналіз суб'єкту цивілізаційного прогресу повинен мати пріоритет над дослідженням його фаз. Розвиток культури цивілізації передбачає стадії її становлення та занепаду, коли подолання культурної ізоляції, тобто обмін між народами сприяє подальшому розвитку, а з іншої сторони втрата своєї ідентичності приводить до наслідування та культурної, політичної, релігійної та економічної немічності. Так Данилевський говорить про суттєву різницю між інтересами Європи та Росії, їх протиставлення як принципово відмінних культурно-історичних типів. Для того, щоб Росія повністю відкрила свій культурний запас, вона повинна відмовитися від наслідування західних ідей. Підйом національного духу, для Росії полягає у відновленні своєї самобутності, боротьбі проти наслідування європейських ідей та культури, яка переважала над національною для значної частини тодішньої інтелігенції.

Нідерландський філософ та історик Йохан Хейзінга говорячи про кризу ХХ ст. в європейській культурі зазначає її неминучість, її відмінність від минулих історичних та культурних зламів, що носили революційний характер для прогресу людського духу. Сьогоднішня культура стоїть на уламках минулої високої культури, тим самим Й. Хейзінга дає зрозуміти, що незважаючи на сподівання розвиток культури не обов'язково йде в напрямку прогресу, її деградація, скатування до примітивізму – сьогоднішній стан європейської цивілізації. Здавалося б технологічний прогрес повинен сприяти процесу інтелектуалізації суспільства, закріплення високого еталону культурних зразків, однак як і більшість теоретиків Й. Хейзінга бачить в техніці інструмент влади та насилля. Наука, як і техніка, яка позбавлена морального виміру нездатна слугувати високим цілям. Визначна риса нової епохи – це відмова від вищої істини перед обличчям земних потягів, знецінення критично-

го потенціалу пізнання. Таким шляхом культура втрачає свій раціональний та інтелектуальний аспекти. На цьому ґрунті та думку Хейзінги і висривають різні радикально спрямовані націоналістичні рухи. Заміщення релігії новою філософією дає підстави для визначення відносності загальноприйнятих цінностей, що в економічно та технологічно потужному суспільстві отримує виправдання тому політичному режиму, який незважаючи на неприйнятні засоби досягає мети. Як говорить Хейзінга, осуд та критика можливі скоріше на адресу іншої держави або політичної сили. Виправданням насилля в суспільстві слугують дисципліна та порядок, які в буденній свідомості перекривають незгоду з несправедливістю та жорстокістю. Популізм дозволяє нейтралізувати ті вибухові настрої широких мас, які в минулому провокували революції. Діагноз європейської культури ХХ ст. для Й. Хейзінги полягав у її «варваризації» не зважаючи на здобутки техніки та науки, перемозі низької культури, відродження якої, на його думку, не можливо лише завдяки відновленню минулого співвідношення між масами та елітою [7]. Слідуючи за Ортегою-і-Гассетом Йохан Хейзінга сверджує, що елітизм визначається в першу чергу духовним рівнем, а не місцем в соціальній структурі. Сьогоднішні аспекти культури полягають в знеціненні традицій та моралі, занепадом критичного судження та індивідуалізму перед обличчям загальносуспільної вигоди. Досягнення засобів масової комунікації парадоксальним чином супроводжуються непорозуміннями та антагонізмами. Розвиток культури не можливий на думку Й. Хейзінги за заданим планом, завжди можливе втручання в історичний процес непередбачуваних ймовірнісних факторів, що заперечує його циклічний характер. Відродження європейського духу не можливе на базі лише економічної та технологічної потужності сучасного суспільства, тому Хейзінга говорить про необхідність катарсису індивідуального духу, який звільнив би сучасну людину від влади інстинктів та ціннісного релятивізму [7].

З позиції іспанського філософа Хосе Ортеги-і-Гассета кризовий стан культури обумовлюється «атрофією духовних сил» [3, с. 60]. Розкриття можливостей для геніальних особистостей визначається відносинами між елітою та масами, які з одного боку забезпечують підтримку інтелектуальному про шарку, а з іншого – прагнуть розвиватися до високої планки елітарної культури. Маси для Ортеги-і-Гассета – це нічим не примітна більшість, яка зустрічається і у досить високих колах суспільства, що свідчить про динамічність зв'язків мас та обраної меншості [4, с. 78]. Натомість еліта – це обдаровані та неординарні особистості, які надають приклад масі, показують шлях до самовдосконалення. Маси, котрі довгий час стояли осторонь суспільної влади вносять свою некомпетентність та обмеженість і у сферу політики та культури. Нове мистецтво на думку іспанського мислителя є непопулярним через те, що воно не є народним [4, с. 217]. Це мистецтво ніби розділяє суспільство на дві сторони: інтелектуальна меншість (яка здатна розуміти та естетично сприймати) виділяє себе з поміж сірої маси та протистоїть їй. Проблема тут полягає не у вподобаннях, а у відсутності можливості зрозуміти мистецтво, чуже для буденного існування і масового світогляду. Висока культура, яка апе-

лює до еліти викликає роздратованість у неосвіченої більшості. Як стверджує Ортега-і-Гассет, твір, котрий не подобається, але є зрозумілим викликає у індивіда почуття зверхності над ним. Але у випадку масової публіки – мистецтво не подобається, але причина криється у його складності, в тому, що інтелектуальний і духовний рівень масової публіки недостатній для розуміння професійного твору, а це в свою чергу породжує відчуття власної неповноцінності та ненависті до такої культури. Х. Ортега-і-Гассет говорить про два несумісних апарати сприйняття. Перший сприймає безпосередню реальність (мистецтво, орієнтоване на маси, має справу з відображенням життєвих ситуацій, словом, все те, що зустрічає емоційне переживання, співчуття і є атрибутом повсякдення). В другому випадку мова йде про здатність художнього та естетичного сприйняття, яке досягається засобом відсторонення та відходу на емоційну дистанцію, котра дозволить оцінити та об'єктивно пізнати твори культури. Ознака новітніх тенденцій мистецтва – це його дегуманізація, яка відкидає копіювання природи та прагне створити ілюзію, котра тим не менш має смисл. Зображення явищ дійсності у зовсім іншій оболонці означає неможливість їхньої буденної та традиційної інтерпретації. Тим самим відбувається роз'єднання елітарного сприйняття з масовим, яке носить характер споживання спрощених та розшифрованих продуктів культури. Згідно Х. Ортеги-і-Гассета, художнє та естетичне сприйняття відкидає бачення високої культури як під-

порядкованої складової реального життя людей, вона відкидає емоціональність перед раціональним спогляданням [4].

Висновки. Теоретичне осмислення кризи західної культури більшою мірою визначалося занепокоєнням провідних європейських мислителів втратою її місіонерської ролі для всього іншого світу. Крах імперіалізму змістив точки культурного, ідеологічного, політичного та економічного впливів, децентралізувавши культуротворчі процеси, які висунули на перший план можливість соціокультурної самоідентифікації колишніх колоній. Очевидно, що теоретики кризи культури констатували скоріше занепад не самої культури, а одного з її типів – аристократичної. Масова культура перестає бути замкненим колом інтелектуалів та мистецьких професіоналів, знецінюється роль інтерпретації творів культури, яку виконувала обрана меншість. Сьогоднішня суть культури викладається в термінах індустрії культури, споживання, твір змінюється на продукт культури. Так в даних концепціях заважається неспроможність технологічного розвитку компенсувати знецінення морального та духовного виміру існування, так високий рівень культури не є обов'язковою складовою прогресу інтелектуалізації суспільства. Тут загроза функціонуванню високої культури криється не тільки в її редукції до потреб маси, але і в загрозі визрівання тоталітаризму та нацизму в умовах кризи цінностей та традицій. Культура втрачає здатність виконувати функції регулятора соціокультурних відносин в умовах індустріалізації та масовізації суспільства.

Список літератури:

1. Вебер А. Германия и кризис европейской культуры // Культурология XX век: Антология – 1995. 703с. – (Лики культуры).
2. Данилевский Н. Россия и Европа. М., 1991.
3. Ортега-и-Гассет Х. Бесхребетная Испания. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 269с.
4. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс. – М.: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. – 269 с.
5. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика // Человек. Цивилизация. Общество / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1992.
6. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603, [5] с.
7. Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. М., 1992.
8. Шпенглер О. Закат Европы. М., 1993.

Корольков С.А.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

КРИЗИС ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ КАК КРУШЕНИЕ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ МИССИИ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ

Аннотация

Данная статья посвящена историко-теоретическому анализу концепций, которые анализируют кризис западной культуры в период мощных ценностных трансформаций в индустриальном обществе. Определяется роль противостояния между элитой, как наиболее интеллектуальной, духовной и творческой прослойки общества и массами, которые своим некомпетентным и редукционистским отношением приносят извращенное понимание современной культуры. Данный конфликт показывает потерю элитой своего исключительного права интерпретировать культуру и возглавлять просветительский прогресс мирового развития. Расцвет науки и новейших технологий в данных теориях рассматривается как патологическое состояние современной культуры, как доминирование материального типа культуры над высокодуховным. Индустриальная независимость восточного мира понимается как децентрализация культурных и идеологических способов влияния.

Ключевые слова: кризис европейской культуры, элита, массовая культура.

Korolkov S.O.

Kyiv National Taras Shevchenko University

CRISIS OF TECHNOLOGICAL CULTURE AS DOWNFALL OF ENLIGHTENER MISSION OF EUROPEAN INTELLECTUALS

Summary

This article is dedicated to historical-theoretical analysis of conceptions that analyzes the crisis in western culture in a period of a powerful transformations of values in industrial society. Defines the role of confrontation between elite as most intellectual, spiritual and creative social circle and masses that bringing divergence view of modern culture with own uncompetitive and reductive attitude. This conflict describes the loss of exceptional right of elite to interpreted culture and to lead the enlightener progress of world development. The golden age of science and modern technologies views in this theories as a pathological condition of a modern culture, as a domination material type on a culture over high spiritual. Industrial independence of eastern word means the decentralizations of cultural and ideological influences.

Keywords: crisis of evropean culture, elite, mass culture.